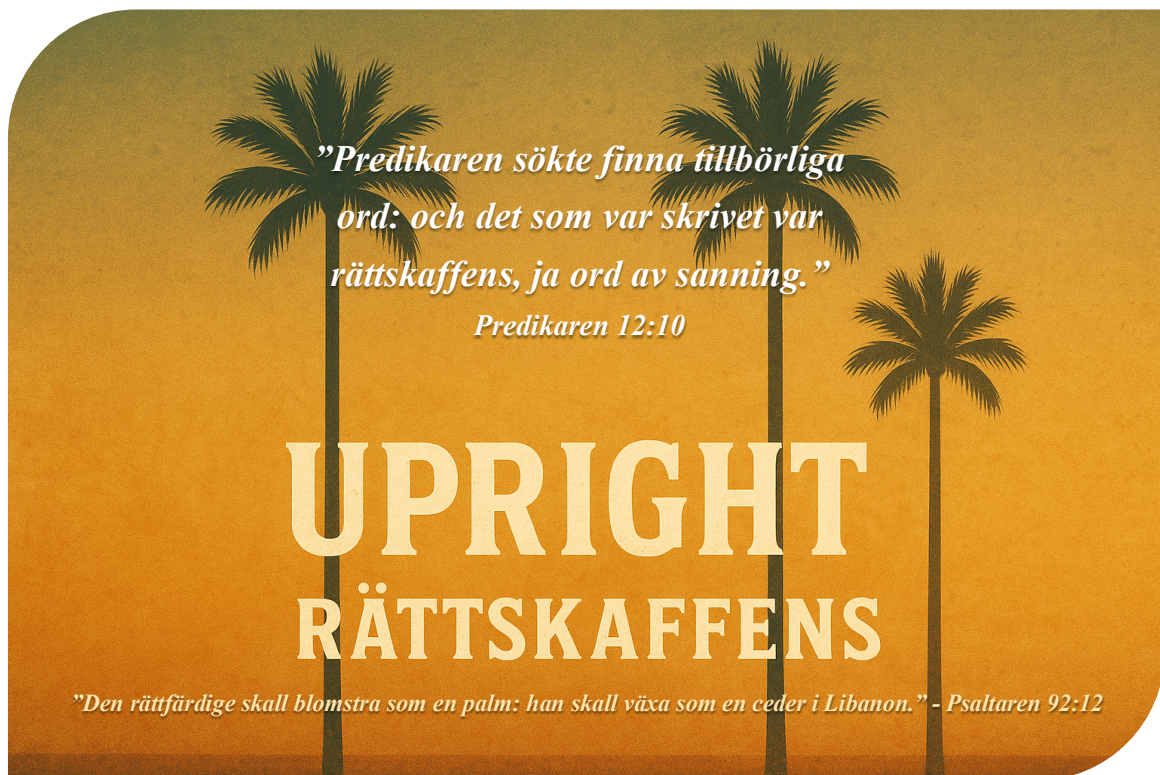

BIBELBIBLIOTEKET™

En språklig och teologisk fördjupning av
översättningsarbetet av
Svenska KJV Bibeln™

1611 AV - Svenska utgåvan

Del 4 – Om nyordet ”Rättskaffens”

4.1 Om nyordet *rättskaffens*

Om en svensk nybildning av ordet *upright* från King James Bibeln

Genom att återinföra och forma *rättskaffens* till ett centralt begrepp, får texten en konsekvent och kraftfull motsvarighet till KJV:s *upright*.

Inledning

I arbetet med Svenska KJV Bibeln™ har ordet *upright* fått en särskild betydelse. Vanliga svenska ord som *rättfärdig*, *hederlig* eller *redbar* fångar inte fullt ut både den moraliska och den bildliga dimensionen av uttrycket. Därför har en nybildning valts: *rättskaffens*.

Ordet kan tyckas vara lite ålderdomligt men är fortfarande begripligt, och det förmedlar en tyngd och värdighet som andra "moderna" alternativ inte fullt ut bär. Valet speglar KJV:s stilideal: korthet, kraft och konsekvens.

Ordet *rättskaffens* är ett äldre svenskt ord som betyder hederlig, redbar, äkta. I SKJVB™ används det som motsvarighet till KJV:s *upright*; även om ordet *rättskaffens* är i grunden oböjligt så har Bibelbibliotekets översättningsprojekt av 1611 AV; valt att ibland återge ordet i substantivform (*rättskaffenshet*) eller adverbialt (*vandra rättskaffens*).

Detta ord bevarar den Bibliska tyngden och sammanbinder två nyckelbetydelser: det som står upprätt och rak (som palmen i Ps 92:12) och den som lever moraliskt rent och rättfärdigt (Job 1:1).

Vad betyder ordet *Upright* i KJV?

I King James Bibeln används ordet *upright* ofta i en moralisk eller andlig kontext för att beskriva någon som är rättfärdig, hederlig eller moraliskt oförvitlig. Ordet syftar på en person som lever i enlighet med Guds lagar och är *rättskaffens* i sitt hjärta och sina handlingar.

Om beskrivningen av ordet *upright* i Webster's 1828 Ordbok

Webster's 1828 Dictionary ger ordet *upright* en dubbel innebörd – både fysisk och moralisk.

Upright (adjektiv):

1. Upprätt; vinkelrät mot horisontens plan (ett upprätt träd, en stolpe).
2. Rest; skjuter rakt upp från kroppen (öron uppräta, hår rest).
3. Ärlig; rättvis; hållande sig till rätta moraliska principer (en *rättskaffens* man, Job 1:1).
4. Överensstämmande med moralisk rättfärdighet (*rättskaffens* konversation/vandel belönas av samvetet).

Uprightly (adverb):

– Att leva ärligt, med strikt iakttagande av rättfärdighet; ”att vandra rättskaffens” (Ords 10:9).

Uprightness (substantiv):

– Själva egenskapen av moralisk integritet; rättskaffenshet (Job 4:6).
Josua 18:5–7 på engelska (KJV):

Läs mer från Websters 1828 under rubriken 4.3 Appendix.

Vad betyder ordet *rättskaffens* i SKJVB?

Ordet *rättskaffens* är ett äldre svenskt adjektiv som är i grunden invariabelt (oböjligt). Men i SKJVB™ används nybildade böjda former (*rättskaffna*, *rättskaffnas*) för att motsvara KJV:s uttryck the upright i plural och genitiv.

Adjektiv/adverb: *Rättskaffens* används både adjektiviskt (en *rättskaffens* man) och adverbialt (vandra *rättskaffens*).

Substantiv: När KJV använder *uprightness* återges detta med *rättskaffenshet* – en stilistisk nybildning som markerar egenskapen i sig, t.ex. *dina vägars rättskaffenshet* (Job 4:6).

Språklig stil: Dessa böjningar och avledningar är medvetna stilval för att bevara KJV:s korta och pregnanta uttryck, utan att förlora begriplighet på modern svenska.

Det svenska ordet *rättskaffens* i ordbok från 1870

- *Betydelse:* Som älskar och vill det rätta.

Synonymer: hederlig, hedervärd, redlig, rättsinnad, rättsinnig, rättänkande, redbar, reel, ärlig, bra, galant

- *Betydelse:* Som har alla erforderliga egenskaper, för att fullkomligt motsvara sitt begrepp, till exempel en *rättskaffens* kristen.

Synonymer: sann, sanningsenlig, sannskyldig, verklig, riktig, rätt, sannfärdig, äkta.

4.2 Exempel

på användning av nyordet "rättskaffens"

Exempel från Job

Job 1:1 – Det var en man i Us land, vid namn Job; och den mannen var perfekt och rättskaffens, och en som fruktade Gud, och flydde det onda.

Job 1:8 – Och HERREN sade till Satan: Har du lagt märke till min tjänare Job, att det icke finns någon som han på jorden, en perfekt och en rättskaffens man, en som fruktar Gud och flyr det onda?

Job 2:3 – Och HERREN sade till Satan: Har du lagt märke till min tjänare Job, att det icke finns någon som han på jorden, en perfekt och en rättskaffens man, en som fruktar Gud och flyr det onda? och ännu håller han fast vid sin integritet, fastän du rörde mig mot honom för att fördärva honom utan orsak.

Job 8:6 – Om du är ren och rättskaffens, då skall han nu vakna upp för dig, och göra din rättfärdighets boning lyckosam.

Job 12:4 – Jag är såsom en som blir hånad av sin nästa, han som ropar till Gud och han svarar honom; den rättfärdige rättskaffna mannen är utskrattad.

Job 17:8 – De rättskaffna männen skall häpna vid detta, och den oskyldige skall resa sig mot hycklaren.

Job 4:6 – Är icke detta din fruktan, din tillförsikt, ditt hopp, och dina vägars rättskaffenshet?

Job 33:3 – Mitt hjärta skall tala min muns uppriktighet, och mina läppar skall uttala kunskap med rättskaffenshet.

Exempel från Psaltaren

Ps 7:10 – Mitt försvar är från Gud, som frälser de rättskaffna i hjärtat.

Ps 11:2 – Ty se, de onda spänna sin båge, de göra sin pil redo på strängen, för att i hemlighet skjuta mot de rättskaffna i hjärtat.

Ps 11:7 – Ty den rättfärdige HERREN älskar rättfärdighet; hans ansikte skådar de rättskaffna.

Ps 18:23 – Jag var också rättskaffens inför honom, och jag höll mig ifrån min ondska.

Ps 18:25 – Mot den barmhärtige skall du visa dig barmhärtig; mot en rättskaffens man skall du visa dig rättskaffens.

Ps 19:13 – Bevara också din tjänare från fräcka synder; låt dem icke råda över mig; då skall jag vara rättskaffens, och jag skall vara oskyldig från den stora överträdelsen.

Ps 20:8 – De är nedböjda och fallna; men vi är uppresta och stå rättskaffens.

Ps 32:11 – Var glada i HERREN och fröjden er, ni rättfärdiga; och jubla, alla ni som är rättskaffna i hjärtat.

Ps 33:1 – Gläd er i HERREN, I rättfärdiga; ty lovsång är skön för de rättskaffna.

Ps 36:10 – Fortsätt din nåd mot dem som känna dig, och din rättfärdighet mot de rättskaffna i hjärtat.

Ps 37:14 – De onda draga sitt svärd och spänna sin båge, för att slå ned den fattige och behövande, och för att slakta dem som är av rättskaffens konversation.

Ps 37:18 – HERREN känner de rättskaffnas dagar, och deras arvedel skall vara för evigt.

Ps 37:37 – Märk den perfekte, och skåda den rättskaffens; ty änden för den mannen skall vara frid.

Ps 49:14 – Som får läggas de i graven; döden skall beta på dem; och de rättskaffna skall råda över dem om morgonen; och deras skönhet skall förtäras i graven från deras boning.

Ps 64:10 – De rättfärdiga skall vara glada i HERREN och förtrösta på honom; och alla de rättskaffna i hjärtat skall berömma sig.

Ps 92:15 – För att kungöra att HERREN är rättskaffens; han är min klippa, och det finns ingen orättfärdighet i honom.

Ps 94:15 – Men dom skall återvända till rättfärdighet; och alla de rättskaffna i hjärtat skall följa den.

Ps 97:11 – Ljus är sått för den rättfärdige, och glädje för de rättskaffna i hjärtat.

Ps 111:1 – Prisa ni HERREN. jag skall tacka HERREN av hela mitt hjärta, i de rättskaffnas församling och i menigheten.

Ps 112:2 – Hans säd skall vara väldig på jorden; de rättskaffnas generation skall varda välsignat.

Ps 112:4 – Ty de rättskaffna uppgår ljus i mörkret; han är nådig och full av barmhärtighet och rättfärdig.

Ps 119:7 – Jag skall tacka dig med hjärtats rättskaffenshet, när jag har lärt dina rättfärdighets domar.

Ps 119:137 – Rättfärdig är du, O HERRE, och rättskaffna är dina domar.

Ps 125:4 – Gör gott, O HERRE, mot dem som är goda, och mot dem som är rättskaffna i sina hjärtan.

Ps 140:13 – Sannerligen, de rättfärdiga skall tacka ditt namn; de rättskaffna skall bo i ditt ansikte.

Exempel från Predikaren och Höga Visan

Pred 7:29 – Se, detta allenast har jag funnit: att Gud har gjort människan rättskaffens, men de har uppsökt många påfund.

Pred 12:10 – Predikaren sökte finna tillbörliga ord: och det som var skrivet var rättskaffens, ja ord av sanning.

Höga Visan 1:4 – Drag mig, vi skall löpa efter dig; kungen har fört mig in i sina kamrar; vi skall vara glada och fröjdas i dig, vi skall minnas din kärlek mer än vin; de rättskaffna älska dig.

Exempel från Daniel och Profeterna

Dan 8:18 – Medan han talade med mig, föll jag i djup sömn på mitt ansikte, till marken; men han rörde vid mig och ställde mig rättskaffens.

Dan 10:11 – Och han sade till mig: O Daniel, du högt älskade man, förstå de ord som jag talar till dig, och stå rättskaffens; ty till dig är jag nu sänd. Och när han talade detta ord till mig, stod jag darrande.

Dan 11:17 – Och han skall också sätta sitt ansikte för att komma med hela sitt rikes styrka, och med rättskaffna med honom; så skall han göra. Och han skall giva honom kvinnans dotter, som fördärvande henne: men hon skall icke stå vid hans sida, ej heller vara för honom.

Mika 7:2 – Den fromme är försvunnen ur jorden, och det finns ingen rättskaffens bland människorna; de alla ligga i försåt efter blod, de jaga var och en sin broder med ett nät.

Mika 7:4 – Den bäste bland dem är såsom en törnbuske; den mest rättskaffens är vassare än en törnhäck; dina väktares dag och din hemsökelse kommer; nu skall deras förvirring vara.

Hab 2:4 – Se, hans själ som är uppblåst är icke rättskaffens i honom; men den rättfärdige skall leva av sin tro.

Amos 5:10 – De hata honom som tillrättavisar i porten, och de avsky honom som talar rättskaffens.

Mika 2:7 – O du som kallas Jakobs hus, är HERRENS Ande inskränkt? Är detta hans gärningar? Gör icke mina ord gott mot honom som vandrar rättskaffens?

Exempel från Nya Testamentet

Apg 14:10 – Han sade med hög röst: Stå rättskaffens på dina fötter. Och han hoppade upp och gick.

Gal 2:14 – Men när jag såg att de icke vandrade rättskaffens efter sanningen av evangeliet, sade jag till Petrus inför dem alla: Om du, som är Jude, lever efter Hedningarnas sätt, och icke såsom Judarna, varför tvingar du då Hedningarna att leva såsom Judarna?

Fördelar med ordet – Rättskaffens

1.

Biblisk tyngd och stil

Ordet *rättskaffens* bär en ålderdomlig klang som passar väl in i Bibelstil, nära King James Bibelns uttryckskraft. Det känns högtidligt men samtidigt tydligt begripligt för en modern svensk läsare.

2

Dubbel innebörd – bildlig och moralisk

Likt det engelska *upright* rymmer ordet både den fysiska betydelsen *upprätt, rak* och den moraliska betydelsen *hederlig, redbar, rättfärdig*. Detta gör att Bibeltexter som Job 1:1 och Ps 92:12 får en djupare resonans.

3

Korthet och pregnans

Jämfört med längre omskrivningar som *de som är rättfärdiga* eller *de som lever ärligt* bevarar *rättskaffens* den korthet och slagkraft som kännetecknar KJV.

4

Möjlighet till avledningar

Genom former som *rättskaffenshet* (uprightness) och adverbialt bruk *att vandra rättskaffens* (uprightly) kan samma grundord användas konsekvent i olika kontexter, vilket skapar en stark språklig enhetlighet i översättningen.

5

Särpräglad identitet

Genom att välja *rättskaffens* lyfts ett ord fram som inte är vanligt i modern svenska, men som blir igenkännligt och särskilt i Bibeltexten. Det ger en stilmässig identitet som markerar att det handlar om något mer än vardagligt språk.

Sammanfattning

Fördelar med ordet Rättskaffens

- Moralisk tyngd: Rättskaffens bär en klar betydelse av hederlig, redbar, oförfalskad – nära Websters 1828.
- Språklig särprägel: Ordet känns bibliskt och högtidligt, vilket ger texten en egen identitet.
- Konsekvent familj: Avledningar (rättskaffenshet, att vandra rättskaffens) fungerar väl och kan återge *uprightness* och *uprightly* utan konstlade former.

- Dubbel innebörd: Kan också associeras till bilden av något som står rak (t.ex. palmen i Ps 92:12), och därmed behålla både den fysiska och moraliska sidan.

Nackdelar med ordet Rättskaffens

- Ålderdomlig klang: Ordet är inte längre vardagssvenska, vilket kan göra det främmande för ovana läsare.
- Behöver förklaras: Vissa kommer inte omedelbart att förstå innebörden, särskilt i adverbialt bruk (att leva rättskaffens).
- Verbalt tungt: Vid högläsning kan böjningarna (rättskaffna, rättskaffenshet) kännas ovana.

En ordagrann översättning (som t.ex. upprätt, upprätthet) är visserligen enklare att förstå spontant, men tappar KJV:s moraliska tyngd och konsekventa familj av ord. Vanliga svenska ord som *hederlig* eller *redbar* fångar inte heller fullt ut både den moraliska och den bildliga dimensionen av uttrycket. Visst ordet rättskaffens är mer ålderdomligt och ovanligt, men ger en starkare Biblisk identitet, enhetlighet och djup. Det gör att rättskaffens bättre speglar KJV:s intention och stil, medan upprätt mer speglar en modern, men ytligare, språklig tolkning.

Exempel på marginalnot

Se nedanstående exempel på marginalnot som introducerar nyordet "*rättskaffens*" som sv. översättning av ordet "*upright*".

Marginalnoter om ordet "rättskaffens"

[***Notering:** KJV: "*Upright*" på sv. "*Rättskaffens*". **1.** Böjning: Ordet rättskaffens är i grunden oböjligt. I SKJVB™ används dock så ibland böjda former (*rättskaffna*, *rättskaffnas*) för att motsvara KJV:s uttryck the upright i plural och genitiv. **2.** Adjektiv/adverb: Rättskaffens används både adjektiviskt (en rättskaffens man) och adverbialt (vandra rättskaffens). **3.** Substantiv: När KJV använder *uprightness* återges detta med *rättskaffenshet* – en stilistisk nybildning som markerar egenskapen i sig, t.ex. *dina vägars rättskaffenshet* (Job 4:6). **4.** Språklig stil: Dessa böjningar och avledningar är medvetna stilval för att bevara KJV:s korta och pregnanta uttryck, utan att förlora begriplighet på modern svenska.]

[***Notering för Job 12:4:** Ordet *upright* återges med rättskaffens (hebr. יָשָׁר *yāšār* = rak, sann, trofast), Webster 1828: "*Ärlig, rättvis, följer rättfärdighet... avviker inte från korrekta moraliska principer.*". Den rättskaffens är som en rak palm som sträcker sig mot himlen: stadig, ren och trofast, och bär sitt lövverk som en krona. Ps 92:12: "*Den rättfärdige skall blomstra som en palm: han skall växa som en ceder i Libanon.*". Här förlöjligas den rättfärdige trots att han är den som ropar till Gud och får svar. Men i slutändan väntar en annan krona: "*en krona av rättfärdighet, som Herren, den rättfärdige domaren, skall giva... åt alla dem som älskar hans ankomst*" (2 Tim 4:8).]

Marginalnot – "rättskaffens" enligt Webster 1828

[***Notering:** KJV: "*Upright*" på sv. "*rättskaffens*" enligt Webster 1828. Webster citerar själv Job och Ordspråksboken, vilket visar att *upright* redan i 1828 var ett djupt Bibliskt ord med både moralisk och teologisk tyngd. Webster ordbok visar att *upright* inte bara är en moralisk term, utan också en bild av något som står rakt och fast. Därför är ordet rättskaffens en välgrundad svensk motsvarighet: **1.** Det bär den moraliska innebörden: hederlig, redbar, oförfalskad. **2.** Det anknyter till bilden av palmen i Ps 92:12 som står rakt mot himlen. **3.** Avledningen rättskaffenshet motsvarar *uprightness*. **4.** Uttrycket att vandra rättskaffens motsvarar *uprightly*. På detta sätt bevaras KJV:s stilideal: korthet, kraft och konsekvens, i svensk språkdräkt.]

4.3 Appendix:

Webster's 1828 Dictionary. (Svensk översättning)

UPRIGHT, adjektiv (uttal: upri'te eller up'rite; av up och right).

Detta ord markeras i böcker med betoning på första stavelsen. Men det uttalas ofta med betoning på den andra, och betoning på första stavelsen i dess avledningar är otillåten.

1. Upprätt; vinkelrät mot horisontens plan; såsom ett upprätt träd; en upprätt stolpe. Bland hantverkare: lodrät.
2. Upprättad; rest; som skjuter rakt upp från kroppen. Alla har sina öron upprätta – med skallrande tänder och rest hår upprätt.
3. Ärlig; rättvis; hållande sig till rättfärdighet i allt socialt umgänge; icke avvikande från rätta moraliska principer; såsom en rättskaffens man. (Job 1:1)
4. Överensstämmande med moralisk rättfärdighet. Samvetet belönar rättskaffens konversation (*vandel*) med glädje.

UPRIGHT, substantiv

1. I arkitektur: en avbildning eller ritning av en byggnads framsida; kallas även elevation eller orthography.
2. Något som står upprätt eller lodrätt.

Webster's 1828 Dictionary

UPRIGHTLY, adverb

1. I en riktning vinkelrät mot horisontens plan; i en upprätt ställning.
2. Ärligt; med strikt iakttagande av rättfärdighet; såsom: att leva rättskaffens. Den som vandrar rättskaffens vandrar tryggt. (Ordspråksboken 10:9)

Webster's 1828 Dictionary

UPRIGHTNESS, substantiv

1. Upprätt resning.
2. Ärlighet; integritet i princip eller handling; överensstämmelse med rättfärdighet och rättvisa i sociala förhållanden. Den verkligt rättskaffna mannen är orubblig i sin rättskaffenshet.

Webster's 1828 Dictionary (English)

UPRIGHT, *adjective* upri"te or up"rite. [up and right.

This word is marked in books with the accent on the first syllable. But it is frequently pronounced with the accent on the second, and the accent on the first syllable of its derivatives is inadmissible.]

1. Erect; perpendicular to the plane of the horizon; as an *upright* tree; an *upright* post. Among mechanics, plumb.
2. Erected; pricked up; shooting directly from the body. All have their ears *upright* - With chatt'ring teeth and bristling hair *upright*
3. Honest; just; adhering to rectitude in all social intercourse; not deviating from correct moral principles; as an *upright* man. Job 1:1.
4. Conformable to moral rectitude. Conscience rewards *upright* conduct with pleasure.

UP"RIGHT, *noun*

1. In architecture, a representation or draught of the front of a building; called also an elevation, or orthography.
2. Something standing erect or perpendicular.

Webster's 1828 Dictionary

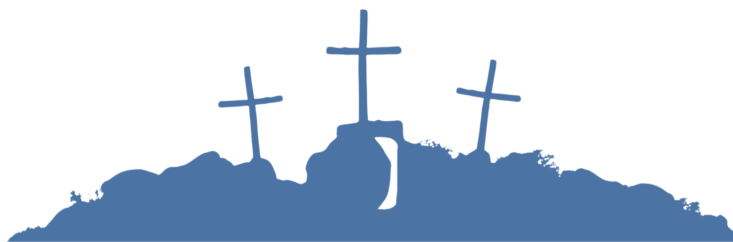
UPRIGHTLY, *adverb*

1. In a direction perpendicular to the plane of the horizon; in an erect position.
2. Honestly; with strict observance of rectitude; as, to live *uprightly*. He that walketh *uprightly* walketh surely. Proverbs 10:9.

Webster's 1828 Dictionary

UPRIGHTNESS, *noun*

1. Perpendicular erection.
2. Honesty; integrity in principle or practice; conformity to rectitude and justice in social dealings. The truly upright man is inflexible in his *uprightness*.

"Ordet rättskaffens fångar både bilden av något som står rak och fast, och den moraliska styrkan hos den som lever redbart inför Gud. Det är kort, tydligt och bär på en Biblisk tyngd som gör texten levande. Genom rättskaffens får vi ett ord som förenar KJV:s stil med ett språk som fortfarande talar till hjärtat i dag." – Torbjörn Holmberg, Bibelbiblioteket™.

BIBELBIBLIOTEKET™

©2025-09-01

Kontakta oss för mer information:

Hemsida: bibeln.online | E-mail: info@bibelbiblioteket.se | Tel: +46 76 344 82 49